

The Impact of Cultural Factors on Citizens' Law Evading

Hojatollah Talebi-Quchani

*PhD candidate in
Economics and Development
Sociology, Babol Branch,
Islamic Azad University,
Babol, Iran.
hojat.g.t4300@gmail.com

Ali-Asghar Abbasi-Esfajir

Associate Professor of Social
Sciences, Babol Branch,
Islamic Azad University,
Babol, Iran.
asfajir@hotmail.com

Abolghasem Heydar-Abadi

Assistant Professor of
Sociology, Babol Branch,
Islamic Azad University,
Babol, Iran.
ashahin2000@yahoo.com

Received: 2024/06/02

Accepted: 2024/07/23

DOI:

10.22034/jpcs.2024.1279493.1332

ABSTRACT

The aim of this applied research was to investigate the effect of cultural factors on law evading in North Khorasan Province. The current research method is descriptive-survey and a sort of path analysis type. The statistical population of the research includes all citizens aged 18 to 45 years in the cities of North Khorasan province. Using Cochran's formula, 390 people were selected through stratified random sampling. The data collection tool is a researcher-made questionnaire, whose validity was checked formally by the supervisor Professor, and whose reliability was greater than 0.7 using Cronbach's alpha coefficient for each of the variables. Data analysis was done by path analysis using spss 22.0 and smartpls 3.0 softwares. The findings showed that knowledge of laws has an inverse and significant effect on law evading. Furthermore, the cultural and moral weakness of citizenship has a direct and significant effect on law evading. However, age, education and gender have no effect on the tendency to evade the law. Based on the obtained results, by teaching appropriate social culture, improving citizenship ethics in society, and making people aware of laws and regulations, a step can be taken in reducing people's law evading.

Keywords: Law Evading, Cultural Poverty, Weak Citizenship Ethics, Culture, North Khorasan.

► **Citation (Vancouver):** Talebi-Quchani H, Abbasi-Esfajir A A, Heydar-Abadi A. The Impact of Cultural Factors on Citizens' Law Evading. *Police Cultural Studies*, 2024; 11(2): 73-86.

► **Citation (APA):** Talebi-Quchani, H., Abbasi-Esfajir, A A., Heydar-Abadi, A. (2024) The Impact of Cultural Factors on Citizens' Law Evading. *Police Cultural Studies*, 11(2), 73-86.

عوامل فرهنگی مؤثر بر قانون‌گریزی شهروندان

چکیده

هدف از انجام این پژوهش کاربردی، بررسی نقش عوامل فرهنگی مؤثر بر قانون‌گریزی شهروندان خراسان شمالی بود. روش پژوهش حاضر، توصیفی-پیمایشی و از نوع تحلیل مسیر است. جامعه آماری پژوهش، شامل تمامی شهروندان ۱۸ تا ۴۵ ساله شهرهای استان خراسان شمالی است که با استفاده از فرمول کوکران، ۳۹۰ نفر با روش نمونه‌گیری طبقه‌ای تصادفی انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها، پرسشنامه محقق‌ساخته است که روایی آن به‌صورت صوری و به‌وسیله استاد راهنما مورد تأیید قرار گرفت و پایایی آن با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ برای هر یک از متغیرها بیشتر از ۰/۷ تأیید شد. تجزیه و تحلیل داده‌ها به روش تحلیل مسیر با استفاده از نرم‌افزارهای spss 22.0 و smartpls 3.0 انجام گرفت. یافته‌ها نشان داد که آگاهی از قوانین بر قانون‌گریزی تأثیر معکوس و معناداری دارد. همچنین، فقر فرهنگی و ضعف اخلاق شهروندی بر قانون‌گریزی شهروندان تأثیر مستقیم و معناداری دارد. اما، وضعیت سن و تحصیلات و جنسیت بر گرایش به قانون‌گریزی تأثیر ندارد. براساس نتایج به‌دست‌آمده، با آموزش فرهنگ مناسب اجتماعی و بهبود اخلاق شهروندی در جامعه و آگاه‌سازی افراد از قوانین و مقررات، می‌توان در کاهش قانون‌گریزی افراد گامی مؤثر برداشت.

کلیدواژه‌ها: قانون‌گریزی، فقر فرهنگی، ضعف اخلاق شهروندی، فرهنگ، خراسان شمالی.

حجت‌اله طالبی قوچانی

*دانشجوی دکتری جامعه‌شناسی اقتصاد و توسعه، واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی، بابل، ایران.
hojat.g.t4300@gmail.com
(نویسنده مسئول)

علی‌اصغر عباسی اسفنجیر

دانشیار علوم اجتماعی، واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی، بابل، ایران.
asfajir@hotmail.com

ابوالقاسم حیدرآبادی

استادیار جامعه‌شناسی، واحد بابل، دانشگاه آزاد اسلامی، بابل، ایران.
ashahin2000@yahoo.com

نوع مقاله: پژوهشی

صص: ۷۳-۸۶

تاریخ دریافت: ۱۴۰۳/۰۳/۱۳

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۵/۰۲

شناسه دیجیتال (DOI):

10.22034/jpcs.2024.1279493.1332

◀ **استناد (ونکوور):** طالبی قوچانی، ح.، عباسی اسفنجیر، ع. ا.، حیدرآبادی، ا. عوامل فرهنگی مؤثر بر قانون‌گریزی شهروندان. *مطالعات فرهنگی پلیس*، ۱۴۰۳؛ ۱۱(۲): ۷۳-۸۶

◀ **استناد (APA):** طالبی قوچانی، ح.، عباسی اسفنجیر، ع. ا.، حیدرآبادی، ا. (۱۴۰۳). عوامل فرهنگی مؤثر بر قانون‌گریزی شهروندان. *مطالعات فرهنگی پلیس*، ۱۱(۲)، ۷۳-۸۶

انسان موجودی اجتماعی است که برای ارضای نیازهای خود با دیگران روابط اجتماعی برقرار می‌کند. این روابط با وجود پیچیدگی‌ها، دارای قانون‌مندی و انتظام است (میرفردی و همکاران، ۱۳۹۴: ۲). زندگی اجتماعی انسان‌ها تحت حاکمیت هنجارهای اجتماعی است (کاوه، ۱۴۰۰). هنجارهای اجتماعی، شیوه‌های رفتاری معینی هستند که در جامعه متداول و مرسوم‌اند و فرد در جریان زندگی، می‌آموزد و به‌کار می‌بندد و از دیگر افراد جامعه نیز انتظار دارد که آن را انجام دهند (کوهی و فریادی، ۱۳۹۷). رسیدن به آرامش در زندگی اجتماعی مستلزم رعایت قانون و احترام به حقوق دیگر افراد جامعه است و هرگونه تخطی، باعث هرج‌ومرج و بی‌نظمی در زندگی روزمره افراد می‌شود (کاشانی و همکاران، ۱۳۹۲: ۹۴).

قانون عبارت است از قواعدی که توسط نمایندگان رسمی و مشروع مردم تهیه می‌شود و از قدرت و ضمانت اجرایی برخوردار است (فکور، ۱۳۷۸: ۹۴). مهم‌ترین کارکرد قانون و مقررات، تنظیم روابط میان دولت و شهروندان از سویی و شهروندان با هم از سوی دیگر است (جوادی‌یگانه و همکاران، ۱۳۸۹: ۱۲).

قانون ناظر بر رفتارهای فردی، روابط بینافردی و بیناگره‌ای در تمام سطوح جامعه است که به تعیین وظایف و حقوق افراد جهت انجام کارهای مختلف و همچنین برای توزیع تکالیف و حقوق در جامعه می‌پردازد. چنانچه عوامل نظم و کنش‌گران اجتماعی موجبات رعایت دستورالعمل‌های قانون در جامعه را رعایت و فراهم نکنند، انسجام اجتماعی و هماهنگی بین اجزاء جامعه دچار اختلال و بی‌نظمی فزاینده می‌شود. در آن صورت، افراد جامعه با هنجارها و ارزش‌های اجتماعی که مبین نظم اجتماعی است، هم‌نوا نگردیده و مرتکب رفتارهای انحرافی و انواع قانون‌گریزی می‌شوند (کلانتری و دیگران، ۱۳۸۴: ۵).

قانون‌گریزی مترادف با نظم‌گریزی است که عوارض آن قانع‌نبودن شخص به خود، تعرض به حقوق دیگران، انجام‌ندادن تکالیف، گریز از مسؤولیت و رسیدن به مقصود به هر طریق ممکن است. از بعد حقوقی، می‌توان قانون‌گریزی را این‌گونه تعریف کرد: قانون‌گریزی، نادیده‌گرفتن قواعد رفتاری و هنجارهاست که دارای ضمانت‌های اجرایی رسمی هستند؛ شیوع تکرار این رفتار، میزان قانون‌گریزی افراد را تعیین می‌کند (میر فردی و فرجی، ۱۳۹۴: ۹۵). تضعیف ارزش‌های اخلاقی، بی‌اعتباری قانون، شیوع قانون‌گریزی و عادی‌شدن آن در قانون‌گریزی دخیل هستند (شاه، ۲۰۲۰).

در جامعه قانون با این هدف تصویب شده تا حفظ نظم را اجباری کند و آن را به الگوی رفتاری جامعه تبدیل سازد (نونت، سلزنیک و کاگان، ۲۰۱۷). محور استحکام و انسجام هر جامعه‌ای توجه به قانون و رعایت آن است و قانون‌ستیزی روی دیگر استبداد است (میرزایی و همکاران، ۱۳۹۶).

مهم‌ترین هدف قانون‌گذاری ایجاد نظم و امنیت و تعیین حد و مرز اختیارات و وظایف افراد در روابط اجتماعی است که سبب بقای قانون، عدالت و عدم گرایش افراد به قانون‌شکنی، هنجارشکنی و بی‌نظمی می‌شود. قانون‌مندی و پذیرش قانون، ریشه در ساختارهای جامعه دارد. گرایش شهروندان به قانون و اجرای آن در گرو داشتن آگاهی (عدم فقر فکری)، آمادگی جسمانی (عدم فقر جسمانی) و احساسی (عدم احساس تبعیض) است، بنابراین، عدم رعایت قوانین و مقررات که بخشی از آن به ساختارهای اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی وابسته است، می‌تواند وضعیت جامعه را دچار بی‌عدالتی و هرج‌ومرج نماید و در نهایت منجر به فروپاشی و درهم‌شکستگی انسجام اجتماعی و نظام اجتماعی شود (کاشانی و همکاران، ۱۳۹۶: ۹۲).

هم‌نوایی و قانون‌گرایی در سال‌های اول کودکی می‌تواند رفتارهای مناسب و مفیدی برای جامعه ایجاد کند (تیلور و فرانسیس، ۱۳۹۱).

درواقع، هم‌نوایی با قوانین جامعه در ایجاد و حفظ نظم و هنجار اجتماعی تأثیر مثبتی داشته و کمک می‌کند تا جامعه کارکردی بدون آشوب داشته باشد و بتواند رفتارها را با قوانین مکتوب پیش‌بینی کند.

در این حالت، وجود قوانین اجباری، نظیر نظارت پلیس برای ممانعت از هنجارشکنی و رفتارهای خطرآفرین ضروری است (فورسیس، ۲۰۱۳).

قانون هماهنگ‌کننده رقابت‌ها و خواسته‌های متضاد اجتماعی و دارای ارزش سیاسی است و در جست‌وجوی به فعل درآوردن حداکثر خواسته‌ها با حداقل برخوردها و کشمکش‌هاست. قانون، ثمره هماهنگ‌کردن اداری و قضایی خواسته‌ها و رقابت‌های متضاد اجتماعی است (عضدانلو، ۱۳۹۴: ۴۷۰). از این‌رو، قانون‌ستیزی، به‌عنوان یک معضل اجتماعی، سلامت جامعه را تهدید می‌کند و برخاسته از ناسازگاری میان فرد و جامعه است که سبب تضعیف همبستگی و انسجام اجتماعی و در نتیجه پدیدارشدن شرایط آنومیک در جامعه می‌شود (محسنی، ۱۳۹۱: ۸۴). جامعه ایران به دلایلی همچون جوان‌بودن ساختار سنی جمعیت، گسترش ارتباطات و تماس فرهنگی با دیگر جوامع و برخی تحولات اقتصادی-اجتماعی گرفتار نوعی بیماری به‌نام بی‌هنجاری شده است. یکی از آثار شیوع بی‌هنجاری در جامعه نظم‌گریزی و قانون‌گریزی است که در جامعه ایران به‌وفور دیده می‌شود (میرفردی و فرجی، ۱۳۹۵).

واقعیت‌های موجود در کشورهای پیشرفته صنعتی، نشان‌دهنده این است که آحاد مردم در این کشورها نسبت به مردم کشورهای جهان سوم، قانون‌گراتر هستند (میرفردی و همکاران، ۲۰۱۳: ۲).

اغلب پژوهش‌ها و نظرسنجی‌هایی که در ایران انجام شده، حاکی از آن است که ایرانیان تمایل زیادی به رعایت

قانون در جامعه ندارند (محسنی، ۱۳۷۹؛ آزادارمکی، ۱۳۷۹؛ علی‌خواه، ۱۳۸۱؛ رضایی، ۱۳۸۵) که علت این امر، وجود درازمدت شکل خاصی از استبداد ایرانی در قالب اقتصاد-جغرافیا بنیاد (آشتیانی، ۱۳۸۱؛ کاتوزیان، ۱۳۷۷؛ آبراهامیان، ۱۳۹۲) و در قالب سیاست بنیاد (اندرسن^۱، ۱۹۹۰؛ طباطبایی، ۱۳۸۰؛ قاضی‌مرادی، ۱۳۹۷) است. در همین راستا، حیدرنژاد و همکاران (۱۴۰۰) در بررسی عوامل مؤثر بر قانون‌گریزی و ارائه راه‌کارهای پیش‌گیرانه در شهر گرگان نشان دادند که عوامل هفت‌گانه قانون‌گریزی برحسب میزان همبستگی به‌ترتیب اولویت عبارتند از: اعتماد اجتماعی، پیوند اجتماعی، پنداشت از قانون‌شکنی، احساس آنومی و شرم‌سازی اجتماعی. به‌علاوه، شربتیان و همکاران (۱۴۰۰) اظهار دارند که فقر، دین‌داری، سرمایه فرهنگی و سرمایه اجتماعی رابطه نسبتاً مستقیم و متوسطی با قانون‌گریزی دارند. همچنین، پیراهری (۱۳۹۹) معتقد است که بین میزان اعتماد اجتماعی و میزان رضایت از زندگی با میزان قانون‌گریزی رابطه معنادار معکوس وجود دارد. همچنین، بین میزان احساس آنومی با قانون‌گریزی رابطه معنادار مستقیم وجود دارد. علاوه‌بر این، هیلد^۲ (۲۰۱۹) می‌نویسد که همبستگی منفی و معناداری بین سرمایه اجتماعی و بروز برخی از رفتارهای پرخطر، از جمله رانندگی مخاطره‌آمیز وجود دارد. لیوکینگ شانگ^۳ و همکاران (۲۰۱۸) نیز نشان دادند که بین میزان تجربه مثبت از اعمال قانونی، میزان دریافت شناختی از مشروعیت قانون، میزان برداشت از تجربه قانون‌گرایی و میزان آگاهی از تنبیه کیفری، رفتارهایی غیرقانونی و با قانون‌گرایی ارتباط مثبت و معنادار وجود دارد. همچنین، وزینا^۴ و همکاران (۲۰۱۷) به این نتیجه رسیدند که سرمایه اجتماعی تأثیر معناداری بر بروز رفتارهای مخاطره‌آمیز جوانان، از جمله رانندگی در حال مستی به‌عنوان یک عمل قانون‌گریز داشته است.

3- Liuking- Shang

4- Vezina

1- Anderson

2- Hilde

روش پژوهش

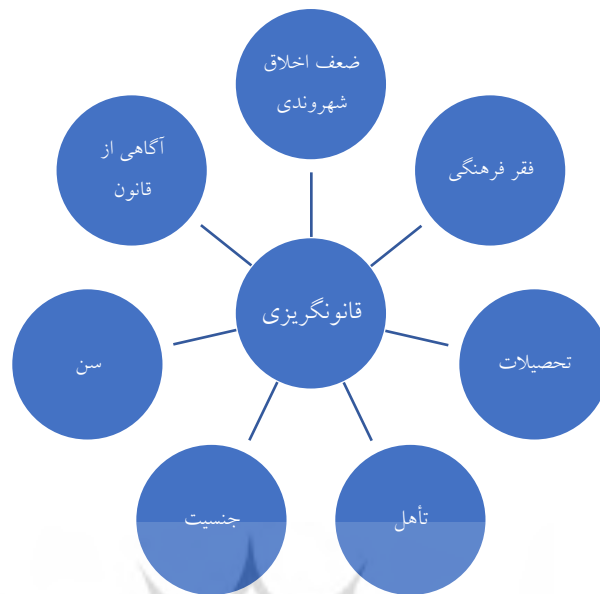
الگوی حاکم بر این پژوهش، تلفیقی است که در آن با توجه به واقعیت پیچیده و چندبعدی ساخت جامعه، بر سطوح تحلیل اجتماعی جهت فهم مسأله قانون‌گزینی تأکید دارد. در دیدگاه‌های سطح کلان، اعم از ساختارها، کارکردها و شرایط هنجاری و اثباتی، قانون‌گزینی نوعی واقعیت اجتماعی است که باید با سایر واقعیت‌های اجتماعی و فرهنگی تبیین شود. به بیانی دیگر، قانون‌گزینی را محصول متغیرهایی مانند سطح توسعه اجتماعی، اقتصادی، بهداشتی، فرهنگی و ... می‌دانند (ناطق‌پور، ۱۳۸۶: ۶۶). به طور کلی، پیش فرض رویکرد سطح کلان این است که بین سطح توسعه و میزان جرایم و قانون‌گزینی رابطه وجود دارد؛ به صورتی که نابرابری ناشی از توسعه ناموزون منجر به تضاد و فشار ساختاری می‌شود و در نتیجه ناهماهنگی ساختاری بین اجزاء نظام، افراد ضمن احساس محرومیت نسبی ناتوان از انتخاب کنش تطابقی مناسب می‌شوند و دست به کارهای انحرافی و بزه‌کارانه می‌زنند (چلبی، ۱۳۸۸: ۲۰۵).

می‌توان اظهار داشت که چارچوب نظری این پژوهش براساس عقیده قانون‌گزینی به‌عنوان یک فرآیند و محصول عوامل چندگانه و پیچیده استوار شکل گرفته است (گیدنز، ۱۳۷۴؛ اشرف، ۱۳۵۵؛ ولد، ۱۳۸۰؛ سی‌گل، ۲۰۰۱؛ رضایی و همکاران، ۱۳۸۵؛ ریترز، ۱۳۸۱؛ کروی، ۱۳۸۷). این الگوی نظری بر پایه نظریه‌های معروفی همچون نظریه هنری کرومپتون، نظریه عمل‌کرد گیدنس و نظریه انتظارات تکراری، به‌ویژه نظریه‌های پارسونز، بوردیو و هیرشی ساخته شده است. این نظریه‌ها اصولاً به بررسی روابط اجتماعی، سلسله‌مراتب قدرت، تأثیرات سازوکارهای اجتماعی می‌پردازند که می‌توانند در فرایند قانون‌گزینی و تأثیر آن تفسیر شوند. این چارچوب نظری از این نظر مؤثر است که به‌وسیله ارائه یک ساختار تحلیلی و درکی عمیق از عوامل گوناگونی که بر قانون‌گزینی تأثیر دارند، امکان تفسیر و تبیین بیشتری از روندها و رفتارهای اجتماعی فراهم می‌آورد. بنابراین، چارچوب نظری پژوهش با توجه

فریر^۱ (۲۰۰۹) نیز اظهار می‌دارد که مجاورت با افراد بزه‌کار، بر قانون‌شکنی آن‌ها تأثیر معناداری داشته است. آن‌ها همچنین نشان دادند که تأثیر مجاورت ممکن است با سودمندی فن‌آوری اجرایی ارتباط داشته باشد و این‌که منافع افراد در شکستن قانون با یک‌دیگر نامتجانس باشد. لوژین^۲ (۲۰۰۸) به این نتیجه دست یافت که دین با محور قراردادن آموزه‌های دینی به‌عنوان معیار و هنجار مطلوب رفتار، به تنظیم و کنترل رفتار و روابط اجتماعی طیف وسیعی از انسان‌ها پرداخته و با توجه به این قدرت بازدارندگی، از بروز آسیب‌های اجتماعی، همچون قانون‌گزینی جلوگیری می‌کند. همچنین، عقاید، باورها، احکام و مناسک دینی تأثیر مثبت و معناداری بر قانون‌گرایی و اطاعت از قوانین دارد؛ یعنی، هرچه میزان دین‌داری افراد بیشتر شود، میزان عمل به قانون و پایبندی به آن در افراد نیز افزایش می‌یابد.

قانون‌گزینی به‌عنوان یکی از مسائل اجتماعی مهم و آسیب‌زا، به نظم و سازمان اجتماعی تهدید وارد می‌کند. این امر منجر به نقض قوانین، انحراف از مقررات و تخلفات مختلف می‌شود که اثرات منفی زیادی بر جامعه دارد. در جامعه ایران نیز عدم پیروی از دستورات و قوانین از معضلات اساسی به‌شمار می‌رود. اصولاً، قانون می‌تواند با تصویب از مراجع مشخص منتسب به نظام قانونی برآیند و انحراف از آن منجر به ناپایداری و نقض اصول نظامی شود. تبعیت از قوانین و تشویق به رعایت قوانین، دستورالعمل‌های اصلی برای رسیدن به نظم و سازمان اجتماعی مطلوب بوده است که در صورت رعایت آن توان به‌سازی عدالت و نهضت اجتماعی را برای همگان تضمین خواهد کرد. با توجه به این امر، این پژوهش به‌دنبال پاسخ به این سؤال اساسی است که «چه عوامل فرهنگی بر قانون‌گزینی شهروندان شهرهای استان خراسان شمالی مؤثر هستند؟»

به نظریه‌های مورد بررسی به صورت شکل ۱ طراحی شده است:

شکل ۱- چارچوب نظری پژوهش

روش پژوهش کاربردی حاضر توصیفی-پیمایشی و از نوع تحلیل مسیر است. جامعه آماری پژوهش، شامل کلیه افراد ۱۸ تا ۴۵ ساله شهرهای استان خراسان شمالی بود که در سال ۱۴۰۰ در این شهرها ساکن بودند و تعداد آنها برابر با ۴۳۶۷۳۷ نفر برآورد شد. حجم نمونه با استفاده از فرمول کوکران برابر با ۳۸۳ نفر است که برای احتیاط ۳۹۰ نفر در نظر گرفته شد. با توجه به ناهمگونی جامعه آماری، به این علت که شهروندان شهرهای استان خراسان شمالی از قشرها و گروه‌های مختلف اجتماعی با علایق و سلیقه‌های گوناگون هستند، ابتدا از روش نمونه‌گیری طبقه‌ای استفاده شد. به طوری که هر یک از شهرهای استان خراسان شمالی با توجه به دریافت نقشه استان از سازمان مسکن و شهرسازی و مشخص نمودن سطح اقتصادی مناطق به منطقه‌های مختلف مرفه‌نشین، متوسط‌نشین، فقیرنشین و حاشیه‌نشین تقسیم‌بندی شدند. در مرحله بعد، در هر منطقه براساس نقشه جغرافیایی شهرهای استان خراسان شمالی که توسط سازمان مسکن و شهرسازی و شهرداری تدوین شده است، چند بلوک و خیابان و در نهایت کوچه را به شیوه

با توجه به چارچوب نظری پژوهش به بررسی فرضیه‌های زیر در این پژوهش می‌پردازیم:

- آگاهی از قانون بر قانون‌گزینی شهروندان خراسان شمالی تأثیر دارد.
- فقر فرهنگی بر قانون‌گزینی شهروندان خراسان شمالی تأثیر دارد.
- ضعف اخلاق شهروندی بر قانون‌گزینی شهروندان خراسان شمالی تأثیر دارد.
- جنسیت افراد بر قانون‌گزینی شهروندان خراسان شمالی تأثیر دارد.
- تاهل افراد بر قانون‌گزینی شهروندان خراسان شمالی تأثیر دارد.
- سن افراد بر قانون‌گزینی شهروندان خراسان شمالی تأثیر دارد.
- تحصیلات افراد بر قانون‌گزینی شهروندان خراسان شمالی تأثیر دارد.

شامل ۴ متغیر قانون‌گزینی (شامل ۲۰ سؤال)، متغیر آگاهی از قانون (۴ سؤال)، متغیر فقر فرهنگی (۱۴ سؤال) و متغیر ضعف اخلاق شهروندی (۱۴ سؤال) می‌شود. این پرسشنامه به روش لیکرت ۵ درجه‌ای از خیلی کم=۱ تا خیلی زیاد=۵ نمره‌گذاری شده است. برای بررسی روایی آن از اعتبار صوری-محتوایی و به تأیید استاد راهنما و برای بررسی پایایی آن از ضریب آلفای کرونباخ بهره برده شده است که در جدول ۱ قابل مشاهده است:

جدول ۱- ضریب آلفای کرونباخ متغیرهای پژوهش

متغیر	متغیر	تعداد گویه	میزان الفای کرونباخ
قانون‌گزینی	وابسته	۲۰	۰/۹۵۰
آگاهی از قانون	مستقل	۴	۰/۹۴۳
فقر فرهنگی	مستقل	۱۴	۰/۹۰۷
ضعف اخلاق شهروندی	مستقل	۱۴	۰/۹۲۵

اسمیرنوف) با استفاده از نرم‌افزار SPSS و تحلیل مسیر با استفاده از نرم‌افزار Smartpls انجام شد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها در دو سطح توصیفی و ویژگی‌های جمعیت‌شناختی (فراوانی و درصد فراوانی) و متغیرهای پژوهش (میانگین و انحراف معیار) و سطح استنباطی (بررسی توزیع نرمال داده‌ها با آزمون کلموگروف-

یافته‌ها

در جدول ۲ ویژگی‌های جمعیت‌شناختی پاسخ‌دهندگان آمده است:

جدول ۲- ویژگی‌های جمعیت‌شناختی پاسخ‌گویان

متغیر	آیتم‌ها	فراوانی	درصد فراوانی	آیتم‌ها	فراوانی	درصد فراوانی
جنسیت	زن	۱۲۸	۳۲/۸۲٪	مجرد	۱۲۵	۳۲/۰۵٪
	مرد	۲۶۲	۶۷/۱۸٪	متاهل	۱۹۱	۴۸/۹۸٪
سن	۱۸ تا ۲۵ سال	۷۸	۲۰/۰۰٪	طلاق گرفته	۲۸	۷/۱۸٪
	۲۶ تا ۳۵ سال	۱۹۳	۴۹/۴۸٪	همسر فوت شده	۴۶	۱۱/۷۹٪
میزان تحصیلات	۳۶ تا ۴۵ سال	۱۱۹	۳۰/۵۲٪	خانه‌دار	۸۳	۲۱/۲۸٪
	ابتدایی	۴۹	۱۲/۵۴٪	آزاد	۱۱۹	۳۰/۵۱٪
	دیپلم	۱۰۶	۲۷/۲۰٪	کارمند	۴۴	۱۱/۲۸٪
	فوق دیپلم و لیسانس	۱۳۷	۳۵/۱۲٪	کشاورز	۸	۲/۰۷٪
سابقه کار	ارشد	۷۹	۲۰/۲۵٪	کارگر	۳۷	۹/۴۸٪
	دکتری	۱۹	۴/۸۹٪	دانشجو	۹۹	۲۵/۳۸٪
	کم‌تر از ۵ سال	۷۵	۱۹/۲۴٪	کم‌تر از ۵ میلیون	۸۰	۲۰/۵۱٪
	۵ سال تا ۱۰ سال	۹۱	۲۳/۳۴٪	۵ میلیون تا ۱۰ میلیون	۷۱	۱۸/۲۰٪
	۱۱ سال به بالا	۴۲	۱۰/۷۶٪	۱۱ میلیون به بالا	۵۷	۱۴/۶۲٪
	عدم سابقه کار (خانه‌دار-دانشجو)	۱۸۲	۴۶/۶۶٪	عدم دریافت حقوق (خانه‌دار-دانشجو)	۱۸۲	۴۶/۶۷٪

تمامی اطلاعات جمعیت‌شناختی از جدول ۲ در بالا
توصیفی متغیرهای پژوهش ارائه شده است:

جدول ۳- یافته‌های توصیفی متغیرهای پژوهش

متغیر	میانگین	انحراف معیار	واریانس	کمترین نمره	بیشترین نمره
قانون‌گریزی	۵۳/۷۶	۱۵/۲۸	۲۳۳/۵۶	۲۲/۰۰	۱۰۰/۰۰
آگاهی از قانون	۱۶/۶۴	۲/۸۴	۸/۰۵	۹/۰۰	۲۰/۰۰
فقر فرهنگی	۳۷/۴۲	۱۰/۰۲	۱۰۰/۳۷	۱۷/۰۰	۷۰/۰۰
ضعف اخلاق	۳۶/۳۸	۱۰/۳۶	۱۰۷/۲۷	۱۷/۰۰	۷۰/۰۰

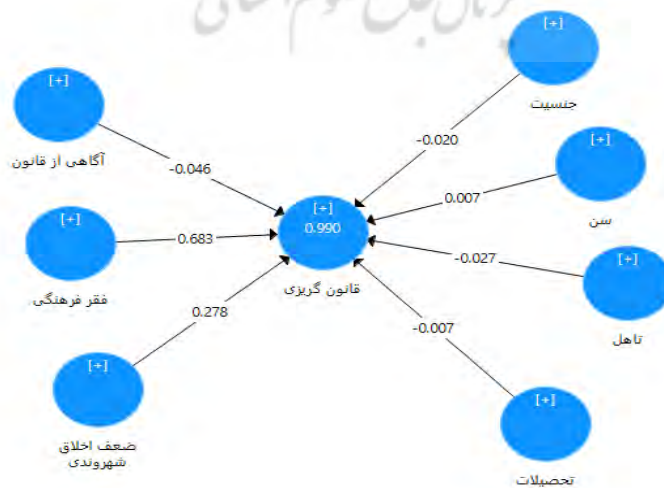
در ادامه، به بررسی توزیع نرمال داده‌ها با استفاده از
آزمون کلموگروف-اسمیرنوف در جدول ۴ پرداخته شده
است:

جدول ۴- آزمون کلموگروف-اسمیرنوف متغیرهای پیش‌بین و ملاک

متغیر	آماره کلموگروف-اسمیرنوف	سطح معناداری
قانون‌گریزی	۱/۰۱۷	۰/۲۵۳
آگاهی از قانون	۱/۳۰۵	۰/۰۶۶
فقر فرهنگی	۱/۲۳۸	۰/۰۹۳
ضعف اخلاق	۱/۰۱۴	۰/۲۵۶

- ضرایب مسیر: برای محاسبه ضرایب استاندارد مسیر بین
سازه‌ها باید از الگوریتم PLS استفاده نمود. ضرایب
استاندارد شده بین متغیر مستقل و وابسته نشان می‌دهد
که متغیر مستقل این میزان درصد از تغییرات متغیر
وابسته را تبیین می‌کند. شکل ۲، ضرایب استاندارد شده
مسیرهای مربوط به هر یک از فرضیه‌ها را نشان می‌دهد.

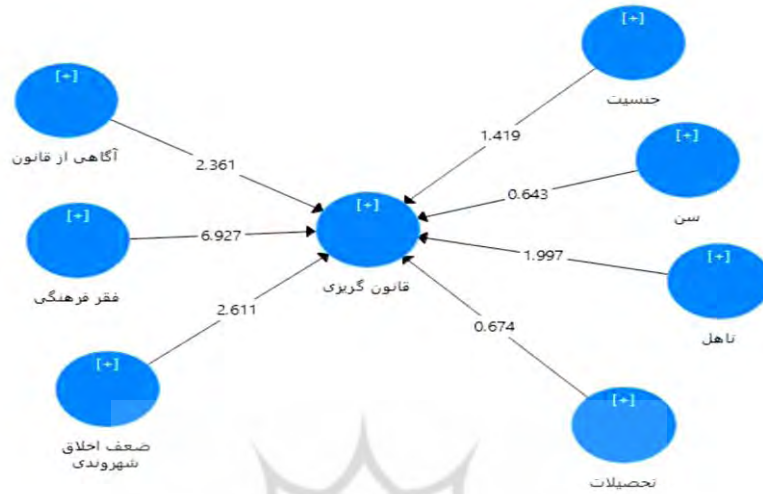
با توجه به این که سطح معناداری تمامی متغیرها بالاتر
از ۰/۰۵ است، متغیرها از توزیع نرمال برخوردارند و برای
پاسخ‌گویی به فرضیه‌ها به روش تحلیل مسیر از نرم‌افزار
Smartpls 3.0 استفاده شده است که خروجی مدل
مفهومی در نرم‌افزار smartpls به دو شکل زیر (ضریب
مسیر و مقدار t) آورده شده است:

شکل ۲- مقدار ضرایب مسیر

در سطح اطمینان ۹۵٪ است (اعداد معناداری در سطوح اطمینان ۹۹٪ و ۹۹/۹٪ به ترتیب ۲/۵۸ و ۳۷/۲۷ است). نتایج این الگوریتم در شکل ۳ نشان داده شده است:

-ضرایب معناداری t: در این بخش با استفاده از الگوریتم بوت‌استرپ به محاسبه آماره t می‌پردازیم. در صورتی- که مقدار آماره t از ۱/۹۶ بیشتر شود، نشان از صحت رابطه بین سازه‌ها و در نتیجه تأیید فرضیه اصلی پژوهش

شکل ۳- مقدار t

قانون‌گریزی در جدول (۵) پرداخته شده است:

با توجه به الگوی مفهومی استخراج‌شده از نرم‌افزار Smartpls، به بررسی تأثیر هر یک از عوامل بر متغیر

جدول ۵- بررسی تأثیر هر یک از عوامل بر متغیر قانون‌گریزی

نتیجه فرضیه	سطح معناداری	ضریب مسیر استاندارد	مقدار t	
تایید	۰/۰۱۹	-۰/۰۴۶	۲/۳۶۱	آگاهی از قانون ← قانون‌گریزی
تایید	۰/۰۰۰	۰/۶۸۳	۶/۹۲۷	فقر فرهنگی ← قانون‌گریزی
تایید	۰/۰۰۹	۰/۲۷۸	۲/۶۱۱	ضعف اخلاق شهروندی ← قانون‌گریزی
رد	۰/۱۵۶	-۰/۰۲۰	۱/۴۱۹	جنسیت ← قانون‌گریزی
تایید	۰/۰۴۶	-۰/۰۲۷	۱/۹۹۷	ناهل ← قانون‌گریزی
رد	۰/۵۰۱	-۰/۰۰۷	۰/۶۷۴	تحصیلات ← قانون‌گریزی
رد	۰/۵۲۱	۰/۰۰۷	۰/۶۴۳	سن ← قانون‌گریزی

یافته‌های پژوهش نشان داد که آگاهی از قوانین بر قانون‌گریزی تأثیر معکوس و معناداری دارد. به این صورت که هر چه فرد بیشتر از قوانین آگاهی داشته باشد، قانون‌گریزی او کم‌تر می‌شود. این یافته با مطالعات عشایری و همکاران (۱۳۹۴) و محسنی (۱۳۹۱) و لیوکینگ شانگ و همکاران (۲۰۱۸) هم‌سو است.

یافته‌های جدول ۵، نشان می‌دهد که فقط بین متغیرهای جنسیت و تحصیلات با قانون‌گریزی رابطه معناداری وجود ندارد، اما در موارد دیگر این رابطه معنادار است.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر، بررسی رابطه بین عوامل فرهنگی و قانون‌گریزی شهروندان استان خراسان شمالی بود.

در تبیین این نتیجه می‌توان اظهار داشت طبق نظریه‌های پارسونز، بوردیو و هیرشی، آگاهی از قوانین و تعهد به آنها توسط افراد و گروه‌ها می‌تواند در پیش‌گیری از قانون‌گریزی و تقویت اعتقاد به نظام حقوقی و قانونی و اجتناب از رفتارهای غیرقانونی مؤثر باشد. این نظریه بر این اعتقاد است که ارتباط اجتماعی و ساختارهای اجتماعی می‌تواند از ارزش‌ها، نظریات و انتظارات جامعه و فردی را تحت تأثیر قرار دهند و بتوانند تمایلات انسانی را به سمت رفتارهای مطلوب و قانونی هدایت کنند. از این‌رو، فرهنگ قانونی و توجه به اصول حقوقی و قانونی می‌تواند به توسعه و تقویت اطمینان حقوقی و اجتماعی بین افراد و جامعه کمک کند و از قانون‌گریزی جلوگیری نماید (عبدی، ۱۳۸۱).

این نکته که شفافیت و روشنی قوانین می‌تواند نقش مهمی در پیشگیری از جرایم و حفظ نظم اجتماعی ایفا کند، در نظریات پارسونز، بوردیو و هیرشی نیز به‌وضوح مورد بحث قرار گرفته است. این نظریه‌ها بر این باورند که قوانینی که به‌طور شفاف و روشن نوشته شده باشند، افراد را قادر می‌سازند تا آنها را به‌خوبی درک کنند و براساس آنها عمل کنند. از طرفی، قوانین مبهم و پیچیده امکان تفسیرهای مختلف و متفاوت را برای افراد فراهم می‌کند که این امر می‌تواند منجر به قانون‌گریزی و رفتارهای غیرقانونی شود. بنابراین، ایجاد قوانین روشن و ساده که قابل فهم و قابل اجرا باشند، به‌موجب پیش‌گیری از وقوع جرم و حفظ نظم اجتماعی می‌تواند تأثیرگذار باشد. این نظریه‌ها به جامعه توصیه می‌کنند که از قوانینی استفاده کند که شفاف و قابل فهم برای تمامی اعضا باشند، تا افراد توانایی شناخت و رعایت قوانین را داشته باشند و به همین ترتیب از میزان جرایم کاسته شود (عباسی، ۱۳۷۷).

همچنین، نتایج به‌دست‌آمده نشان داد که فقر فرهنگی بر قانون‌گریزی شهروندان خراسان شمالی تأثیر مستقیم و معناداری دارد. به این شکل که شهروند هر چقدر بیشتر از نظر فرهنگی فقیر باشد، به همان نسبت نیز قانون‌گریز است. هم‌سو با یافته‌های این پژوهش، مطالعه کلانتری و همکاران (۱۳۸۴) است. در تأیید این یافته می‌توان گفت که در

نظریه‌های پارسونز، بوردیو و هیرشی، ارتباط بین فقر فرهنگی و قانون‌گریزی در جامعه به‌عنوان یک رابطه مهم تشریح شده است. فقر فرهنگی به‌معنای نداشتن سطح دانش، آگاهی و توانایی‌های فرهنگی لازم برای شناخت و رعایت قوانین است. این نظریه‌ها بر این باورند که افرادی که فقیر فرهنگی هستند، به‌دلیل نداشتن آگاهی و توانایی‌های مورد نیاز برای درک و اعمال قوانین، ممکن است به قانون‌گریزی و رویکردهای غیرقانونی روی آورند. این نظریه‌ها بر این باورند که فقر فرهنگی واقعیات اجتماعی و اقتصادی را تحت تأثیر قرار داده و می‌تواند به تداوم و تکرار فقر در جوامع منجر شود. افرادی که در محیط فقیر زندگی می‌کنند، ممکن است الگوهای رفتاری و اعتقادات منفی و منفعلی را ادامه دهند که این امر می‌تواند مانع از تغییر و بهبود وضعیت آنها شود. این مسأله می‌تواند به یک دوره مداوم از فساد، جرم، ناتوانی اقتصادی و اجتماعی و سرریز شدن مسائل غیر قانونی در جامعه منتهی شود. در زمینه اقتصادی، فقر می‌تواند به کاهش سرمایه‌گذاری‌ها، کاهش درآمد افراد و افزایش مشکلات اقتصادی در جامعه منجر شود. از سوی دیگر، در زمینه‌های فرهنگی و اجتماعی، فقر می‌تواند منجر به تنش‌های اجتماعی، افزایش نگرانی‌ها و افزایش خطر فساد و مشکلات اجتماعی دیگر گردد. از آن‌جا که اطلاعات و فهم در مورد قوانین و نظام حقوقی اهمیت به‌سزایی در پیش‌گیری از جرم و ارتکاب تخلفات دارد، افزایش فرهنگ عمومی و آگاهی از قوانین می‌تواند به کاهش قانون‌گریزی کمک کند. بنابراین، افزایش سطح فرهنگی و آموزشی افراد در مورد قوانین و نظام حقوقی می‌تواند نقش مهمی در ترویج اصول قانونی و پیش‌گیری از رفتارهای غیر قانونی و جرم‌انگاری ایفا کند.

از دیگر نتایج این پژوهش این است که ضعف اخلاق شهروندی بر قانون‌گریزی شهروندان خراسان شمالی تأثیر مستقیم و معناداری دارد. به این صورت که هرچه شهروند از فرهنگ شهروندی بدور باشد، قانون‌گریزی او بیشتر می‌گردد. این یافته با مطالعه عشایری (۱۳۹۴) هم‌سو است. در تبیین این یافته می‌توان اظهار داشت که نظریه‌های

می‌توانند نقش مهمی در جلوگیری از قانون‌گزیزی و رفتارهای غیر قانونی ایفا کنند.

نتایج این پژوهش نشان داد که متغیرهای سن و تحصیلات و جنسیت بر گرایش به قانون‌گزیزی تأثیر ندارند. اما، وضعیت تأهل بر قانون‌گزیزی تأثیر دارد. به بیان دیگر، بین زن و مرد، بین افراد دارای تحصیلات متفاوت و با تفاوت سنی متفاوت، تفاوتی در گرایش آن‌ها به قانون‌گزیزی وجود ندارند. این یافته با نتایج تحقیق زوت‌وله تروان^۱ و همکاران (۲۰۱۴) هم‌خوانی دارد.

با توجه به یافته‌های این پژوهش، پیشنهادات زیر ارائه می‌گردد:

- برنامه‌های آموزشی و تربیتی مناسب برای افزایش آگاهی از ارزش‌های اخلاقی و اجتماعی به‌ویژه در مدارس و محیط‌های آموزشی و تربیتی اجرا شود.
- کارگاه‌ها و آموزش‌هایی درباره قوانین و حقوق شهروندی به‌منظور افزایش آگاهی جامعه از حقوق و وظایف قانونی برگزار گردد.
- فضا و فرهنگ قانون‌مندی و احترام به نظام قانونی در جوامع به‌منظور تحکیم انضباط و پایبندی به قوانین ایجاد شود.
- فرصت‌های اقتصادی و اجتماعی در جوامع، به‌خصوص برای افراد محروم و فقیر، به‌منظور کاهش فقر فرهنگی و تضعیف عامل انگیزه برای قانون‌گزیزی افزایش یابد.
- نظارت و اجرای کامل و عادلانه قوانین توسط نهادهای مربوط به‌منظور ترسیم دلایل و تشدید عواقب قانونی برای رفتارهای نقض قوانین افزایش پیدا کند.

تقدیر و تشکر

این مقاله از پایان‌نامه دکتری رشته جامعه‌شناسی حجت‌اله طالبی قوچانی در دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل استخراج شده است.

جامعه‌شناختی، ازجمله نظریه‌های پارسونز، بورديو و هیرشی، بر تأثیر ضعف اخلاق شهروندی بر رفتارهای قانونی یا قانون‌گزیزی افراد تأکید دارند. ضعف اخلاق شهروندی به‌معنای نداشتن ارزش‌ها و اصول اخلاقی مورد نیاز برای رعایت قوانین و انجام وظایف مدنی و اجتماعی است.

این نظریه‌ها بر این باورند که افرادی که اخلاقیات و ارزش‌های اجتماعی و قانونی را نادیده می‌گیرند، به تمایل به رفتارهای قانون‌گريزانه و نقض قوانین پرداخته و ممکن است بدون احترام به نظام حقوقی عمومی عمل کنند. براساس این نظریه‌ها، اخلاقیات شهروندی و رفتارهای اجتماعی ارتباط مستقیمی با تعهد به قوانین و احترام به نظام قانونی دارند. افرادی که از اصول اخلاقی کمک گرفته، در رفتارهای خود پایبندی به قوانین را رعایت می‌کنند و از این‌رو تمایل به قانون‌گزیزی و نقض قوانین کم‌تری دارند. این نظریه‌ها به مواردی همچون تأثیر ارزش‌های اخلاقی، تعهد به قوانین و ایجاد تعادل اجتماعی توجه دارد. در رابطه با تأثیر ارزش‌های اخلاقی در این نظریه، ارزش‌ها و اصول اخلاقی که فرد در زندگی خود پیروی می‌کند، تعیین‌کننده‌ای برای رفتارهایش در جامعه است. اگر فرد ارزش‌های اخلاقی مثبتی را درک کرده و به آن‌ها پایبند باشد، احترام به قوانین و رعایت نظام قانونی برای او اهمیت زیادی خواهد داشت.

همچنین، از آن‌جا که اصول اخلاقی معمولاً تشویق به رعایت قوانین و احترام به حقوق دیگران را در خود دارند، اشخاصی که ارزش‌های اخلاقی را برای خود تعیین کرده‌اند، به تعهد به قوانین و انجام وظایف مدنی و اجتماعی در جامعه تمایل داشته و قانون‌گزیزی کم‌تری انجام می‌دهند و انفعال به ارزش‌های اخلاقی و تعهد به قوانین، می‌تواند به تعادل اجتماعی و حفظ نظم و امنیت در جامعه کمک کند. از آن‌جا که اخلاقیات شهروندی می‌تواند افراد را به رفتارهای مسئولانه و قانونی تشویق کند، این اصول

نویسنده بر خود لازم می‌داند مراتب تشکر صمیمانه خود را از جناب دکتر علی اصغر عباسی اسفجیر و جناب دکتر ابوالقاسم حیدرآبادی، استاد و مشاور دانشکده علوم انسانی گروه جامعه‌شناسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد بابل را به عمل آورد.

منابع

۱. آبراهامیان، یرواند (۱۳۹۲). ایران بین دو انقلاب: از مشروطه تا انقلاب اسلامی. ترجمه کاظم فیروزمند، حسن شمس‌آوری، محسن مدیرشانه‌چی. (چاپ ۱۸). تهران، نشر مرکز.
<https://www.gisoom.com/book/1233200/>
ب-ایران-بین-دو-انقلاب-از-مشروطه-تا-انقلاب-اسلامی /
۲. آشتیانی، منوچهر (۱۳۸۱). درباره برخی از علل تاریخی عدم حاکمیت قانون در جامعه ایران. در معماری حاکمیت قانون در ایران، عباس عبدی (ویراستار)، تهران: طرح نو.
<https://www.gisoom.com/book/1235432/>
ب-معماری-حاکمیت-قانون-در-ایران /
۳. جعفریان، هادی؛ رستمی نجف‌آبادی، حامد (۱۴۰۲). «جایگاه و نقش تربیت فرهنگی در قانون‌گرایی کارکنان فراجا». مطالعات فرهنگی پلیس، سال دهم، شماره ۱ (پیاپی، ۳۶) <https://civilica.com/doc/1626931>
۴. جوادی یگانه، محمدرضا؛ فاطمی امین، زینب؛ فولادیان، مجید (۱۳۸۹). «بررسی تطبیقی شاخص تنبلی در ایران و کشورهای جهان و برخی راه حل‌ها». راهبرد فرهنگ ۳.۱۲ (۱۳۸۹): ۱۱۱-۱۳۴.
<https://civilica.com/doc/1453198>
۵. حیدرآبادی، علیرضا. و افخمی مصطفوی، مریم سادات. و مقیمی، مهدی. (۱۴۰۰). «بررسی عوامل

۶. مؤثر بر قانون‌گریزی و ارثه راهکارهای پیشگیرانه (مورد مطالعه: شهر گرگان). دانش انتظامی، ۲۳(۲)، ۱۰۳-۱۲۵.

<https://civilica.com/doc/1301095/certificat/e/print>

۷. رضایی، محمد (۱۳۸۳). «میزان، نوع و عوامل مؤثر بر قانون‌گریزی». طرح تحقیقاتی، موسسه فرهنگ، هنر و ارتباطات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی.

<https://dorl.net/dor/20.1001.1.17351901.1384.6.3.4.2>

۸. شربتیان، محمدحسن. و جهانشیری، جواد. و عمرانی، مهدی. (۱۴۰۰). «تحلیل رابطه جامعه‌شناختی عوامل مؤثر بر قانون‌گریزی (مورد مطالعه: جوانان ۲۰ تا ۳۴ ساله مناطق شهر مشهد)». انتظام اجتماعی، ۱۳(۲)، ۸۱-۱۱۴.

<https://www.doi.org/20.1001.1.20086024.1400.13.2.4.0>

۹. صدیقیان بیدگلی، آمنه (۱۴۰۱). «تبیین جامعه‌شناختی قانون‌گریزی و عوامل مؤثر بر آن (مورد مطالعه دانشجویان تهرانی)». مطالعات جامعه‌شناسی. دوره ۱۵، شماره ۵۶، ص ۲۰۷-۱۸۵.

<https://doi.org/10.30495/jss.2021.1938652.1373>

۱۰. عبدی، عباس (۱۳۸۱). نارسایی قانون و حقوق در فرهنگ عمومی، در معماری حاکمیت قانون در ایران، تهران، طرح نو.

<https://www.gisoom.com/book/1235432/>

ب-معماری-حاکمیت-قانون-در-ایران /

۱۱. عشایری، طاها. عباسی، الهام. نطقی کاشانی، علیرضا. پیرحیاتی، نرگس. (۱۳۹۴). «بررسی عوامل اجتماعی - فرهنگی مؤثر بر قانون‌گریزی شهروندان استان اردبیل». دانش انتظامی سال هفدهم زمستان ۱۳۹۴ شماره ۴ (پیاپی ۶۹).

<https://civilica.com/doc/1796550>

<https://civilica.com/doc/1450338/certif/cate/print>

۱۹. کلانتری، صمد؛ ربانی خوراسگانی، رسول؛ صداقت، کامران. (۱۳۸۴). «ارتباط فقر با قانون‌گزینی و شکل‌گیری آسیب اجتماعی»، فصلنامه علمی- پژوهشی رفاه اجتماعی، سال پنجم، ش ۱۸، ص ۶۵-۹۰.

<https://www.sid.ir/paper/56434/fa>

۲۰. کوهی، کمال، و فریادی، طیبه. (۱۳۹۷). «بررسی تأثیر دینداری و بیگانگی اجتماعی بر هم‌نوایی دانشجویان با هنجارهای اجتماعی مورد مطالعه: دانشجویان دانشگاه آزاد تبریز». پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران (پژوهش‌های راهبردی امنیت و نظم اجتماعی)، ۷(۳) (پیاپی ۲۲) ۱-۱۶. <https://civilica.com/doc/1229563>

۲۱. محسنی، رضاعلی (۱۳۹۱). «تحلیل جامعه‌شناختی قانون‌گزینی و راهکارهایی برای قانون‌گرایی و نظم عمومی». پژوهش‌نامه نظم و امنیت انتظامی. ۱۷، ۸۳-۱۰۸.

<https://www.sid.ir/paper/188823/fa>

۲۲. مسعودنیا، ابراهیم. (۱۳۹۳). «بررسی رابطه بین هنجار تقابل اجتماعی و قانون‌گزینی استفاده‌کنندگان موتورسیکلت در شهر یزد»، جامعه‌شناسی کاربردی، سال ۲۵، ش ۲، ص ۱۳۹-۱۵۸.

۲۳. میرزایی، لبراهیم، احمدی، یعقوب، بخارایی، احمد، و ناییبی، هوشنگ. (۱۳۹۶). «قانون‌گزینی و پیوندهای اجتماعی: (مطالعه موردی: شهر اهواز)». جامعه‌پژوهی فرهنگی، ۸(۳)، ۱۰۳-۱۳۰. <https://civilica.com/doc/1206735>

۲۴. میرفردی، اصغر؛ مختاری، مریم؛ فرجی، فروغ؛ دانش‌پذیر، هومان. (۱۳۹۴). «بررسی تأثیر فرهنگ شهروندی بر میزان گرایش به قانون‌گزینی (مورد مطالعه شهر یاسوج)».

۱۲. عضدانلو، حمید (۱۳۹۴)، آشنایی با مفاهیم اساسی جامعه‌شناسی، تهران، نشر نی.

<https://www.gisoom.com/book/11267108/>
کتاب-آشنایی با مفاهیم اساسی جامعه‌شناسی /

۱۳. علیخواه، فردین. (۱۳۸۱). نقش صدا و سیما در ترویج رفتار قانونمند. طرح تحقیقاتی. تهران، موسسه تحقیقات صدا و سیما.

https://rcc.soore.ac.ir/article_253273_5ea77c93b90634c71c48cc85b45abc4a.pdf

۱۴. فخرائی، سیروس (۱۳۸۶). «بررسی میزان قانون‌پذیری و عوامل مؤثر بر آن در شهر تبریز». فصلنامه پیک نور، سال پنجم، شماره اول: ۱۱۱-۱۲۲.

<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?ID=127418>

۱۵. فکور، علی (۱۳۷۸). «قانون، قانون‌گرایی و گروه‌های اجتماعی». نشریه فرهنگ عمومی. شماره بیستم.

<https://sid.ir/paper/430540/fa>

۱۶. قاضی‌مرادی، حسن (۱۳۹۷). پیرامون خودمداری ایرانیان: رساله‌ای در روان‌شناسی اجتماعی مردم ایران (چاپ هفتم). تهران، نشر اختران.

<https://www.gisoom.com/book/1932759/>

ب-پیرامون خودمداری ایرانیان-رساله‌ای در-روان‌شناسی اجتماعی مردم ایران /

۱۷. کاشانی، شمس؛ عباس‌زاده، محمد و میرزایی، حسین (۱۳۹۲). «بررسی جامعه‌شناختی رابطه انواع سرمایه‌ها با میزان رعایت قوانین راهنمایی و رانندگی در بین رانندگان حاشیه‌نشین و غیرحاشیه‌نشین شهر میانه». مطالعات جامعه‌شناسی، ۲(۸)، ۹۳-۱۰۸.

<https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=263421>

۱۸. کاوه، رقیه (۱۴۰۰). «رابطه نگرش و رفتار در زندگی اجتماعی». چهارمین همایش بین‌المللی روانشناسی، علوم تربیتی و مطالعات اجتماعی، همدان.

32. Nonet, P., Selznick, P., & Kagan, R. A. (2017). Law and society in transition: Toward responsive law. Routledge. https://books.google.com/books/about/Law_and_Society_in_Transition.html?id=yTSPAAAAMAAJ
33. Shah, P. (2020). Introduction: From Legal Centralism to Official Lawlessness?. In *The Challenge of Asylum to Legal Systems* (pp. 1-11). Routledge-Cavendish. <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edited/10.4324/9781003076773-1/introduction-prakash-shah>
34. Vezina, J., Herbert, m., Poulin, F., Lavoie, F., Vitaro, F. & Tremblay, F. (2017). History of family violence childhood behavior problems and adolescent high risk behavior as predictor of girls repeated victims of dating victimization in two developmental periods. *Journal of Violence Against Women*, 21(4), pp 435-459 <http://dx.doi.org/10.1177/1077801215570481>
35. Zoutewelle-Terovan, M. Van Der Geest, V. Aart, L. Bijleveld, C. (2014). Effects of Marriage and Parenthood on Criminal Behavior. *Crim & Delinquency*, 60(8): 1209-1234. <http://dx.doi.org/10.1177/0011128712441745>
- پژوهش های راهبردی مسائل اجتماعی، ۴(۲)، ۲۰-۱.
- <https://sid.ir/paper/522352/en>
۲۵. میرفردی، اصغر، و فرجی، فروغ. (۱۳۹۵). «بررسی میزان گرایش به قانون گریزی و رابطه آن با میزان مشارکت اجتماعی و میزان کنترل اجتماعی در شهر یاسوج». *جامعه شناسی کاربردی (مجله پژوهشی علوم انسانی دانشگاه اصفهان)*، ۲۷(۲) (پیاپی ۶۲)، ۹۳-۱۱۰.
- <https://www.sid.ir/fa/journal/ViewPaper.aspx?id=317019>
۲۶. همایون کاتوزیان، محمد علی (۱۳۷۷). *حکومت خودکامه: نظریه ی تطبیقی درباره ی دولت، سیاست و جامعه ایران*. در نه مقاله در جامعه شناسی تاریخی ایران و توسعه ی اقتصادی. ترجمه ی علیرضا طیب. تهران، مرکز.
- <https://www.sid.ir/paper/418588/fa>
27. Anderson, J. R. (1991). The adaptive nature of human categorization. *Psychological review*, 98(3), 409. <http://actr.psy.cmu.edu/wordpress/wp-content/uploads/2012/12/89AdaptiveNature.pdf>
28. Freer, R. (2009). Turning To Torture In A 'Nt i Of www <https://academic.oup.com/jhrp/article-abstract/1/1/168/2188705>
29. Hilde, A. (2019). The impact of social and emotional isolation on risk behaviors among women injection drug users in Portland (Doctoral dissertation, Dissertation of Master of Public Health). <https://scholararchive.ohsu.edu/concern/etds/1n79h429p>
30. Liuking Shang and Glonti, G. (2018). The correlation between law and behavior As pillars of Human society. *ISPS*, 6 (3): 184-192. https://researchportal.helsinki.fi/files/25538118/Article_correlation_bt看_law_and_behavior.pdf
31. Lou Xin, Q. (2008). On Law-abiding and Religion. *Journal of Guangxi Youth Leaders College*. <https://typeset.io/papers/on-the-new-development-of-some-basic-elements-in-the-d7w4qcxy>